

1923-рэ ильэсым  
гъэтхэпэм  
кыщегъэжыагъэу  
кыдэклы

# АДЫГЭ

# 100 МАКЪ

Голос  
адыга



Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

## ЩыІэныгъакІэм иодыджын

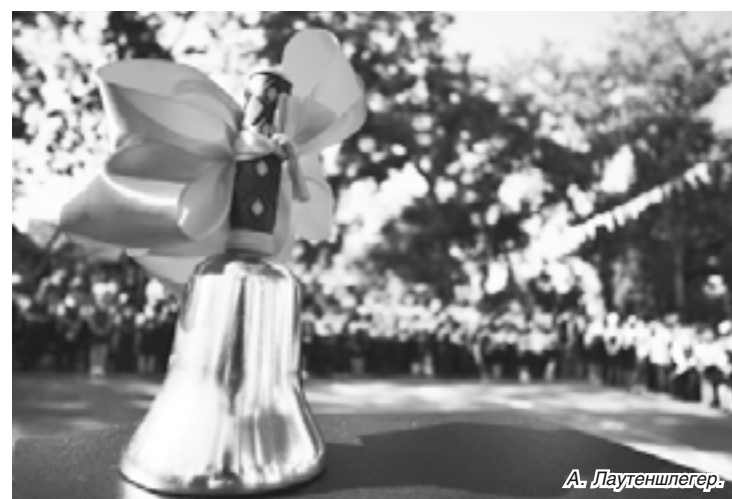
Непэ Адыгеим ит еджаплэхэм аужырэ одыджыныр къащытео. Мы ильэсым я 9-рэ классыр къэзыухыхэрэм япчыагъэ нэбгырэ 5307-рэ, я 11-м кычІэкІыхэрэр 1699-рэ мэхьух.

Непэрэ мафэр зищыІэныгъэкІэ мэхьанэ-шхо зиІэхэм ыкІи ушэтынхэм апхырыкІынхэу кызыпыщыІэхэм къафэгущыІагъ АР-м и ЛІы-шхьэу Къумпыл Мурат:

«Еджаплэм кычІэкІыхэрэм ушэтынхэр щытхьу

хэлъэу кызырэнэкІынхэу, нэмыкІ еджэкІо пстэу-ми гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо тхьагъо къякІунэу афэсэю! Тэ а уахътэм кыкІюцІ еджэгъу ильэ-сыкІэм еджаплэхэр фэдгъэхьазырыщтых».

(ИкІлэх я 2-рэ н. ит).



А. Лаутеншлегер.

## ПсэупІэхэр зэтырагъэпсыхьэх



А. Іэшын.

Адыгеим ит псэупІэхэм афэдэу Афыпсыпэ къоджэ псэупІэм гъэхьагъэхэр ышызэ ыпэкІэ лъэкІуатэ, къэралыгъо ыкІи республикэ программэхэм ахэлажъэ, социальнэ мэхьанэ зиІэ учреждениехэр щашых, щагъэ-цэкІэжых. Джащ фэдэу къоджэдэхэм яунагъохэр зэра-лыгыщтхэм, зэрагъэхэщтхэм пылтых, къэралыгъо ІэпыІэгъур кызыфагъэфедэзэ унэе Іоф-шлалэхэр кызыІауахы, мэкью-мэщ программэхэм ахэлажъэх, грантхэр къаратых.

Афыпсыпэ къоджэ псэупІэм ипацэ игуадзэу Жанэ Заирэ

кызырэнэтиуагъэмкІэ, къуаджэу Псэйтыху культурэм и Унэ дэ-тыгъэп. ЛъэкІэ проектэу «Культурная среда» зыфилорэм хэлажъэх, чыплэ 222-м тегъэ-псыхьагъэу унакІэ афагъэпсыгъ. Ащ нэмыкІэу «Іэрыфэгъу къэлэ щыІакІэр гъэпсыгъэныр» зыфилорэ программэм хахьэу Псэйтыху кІэлэцІыкІу площадкэ щашыгъ, ар къашыхьагъ ыкІи псыр ращэІагъ. Джащ фэдэу федеральнэ программэу «Яхэгъэгу къаухъумзэзэ хэклдагъэхэм яшІэжъ саугъэт» зыфилорэ 2019 — 2024-рэ ильэсхэм ателытагъэм хахьэу мы къуа-

джэм дэт саугъэтыр агъэкІэ-жыгъ.

Къуаджэу Хьащтыку культурэм и Унэу дэтыгъэр жъы дэдэ хъугъагъэ, ыпшэкІэ зигугъу къэтшыгъэ лъэкІэ проектым хахьэу мыщи гъэцэ-кІэжынышхохэр рашыІагъэх. Непэрэ щыІэкІэкІэм диштэу ар зэтырагъэпсыхьагъ, Іэмэ-псымакІэхэр чІагъэуцауагъэх. Джащ фэдэу унэр къашыхьагъ, щагум плиткэ дальхьагъ. Ащ нэмыкІэу лъэкІэ проектэу «Псауныгъ» зыфилорэм хахьэу Хьащтыку фельдшер-мамыку Іэзаплэ щагъэпсыгъ.

Афыпсыпэ къоджэ псэупІэм хахьэх чылэхэу Афыпсыпэ, Пэнэхэс, Псэйтыху, Хьащтыку, поселкэу Кубаньстроир. Ахэм зэкІэмкІи нэбгырэ 5270-рэ адэс, унэе псэупІэхэм ыкІи фэтэрхэм япчыагъэ 657-рэ мэхьух.

Афыпсыпэ къоджэ коир къэ-зыгъэдахэхэрэм ыкІи къоджэ-дэхэр зэрыгушхохэрэм ащыщ паркэу «Шапсыгъ» зыфаусыгъэр. ЛъэкІэ проектым ишлуа-гъэкІэ ари агъэпсыгъ.

— Проектым тызыхэлажъэм федеральнэ ахьщэу сомэ миллиони 4, 5-рэ кытатыгъ. Тэхьутэмыкье район администрацием ыкІи Афыпсыпэ къоджэ псэупІэм ябюджет ахьщэу сомэ миллион фэдиз кыхагъахъуи, паркыр агъэпсыгъ, ащ нэмыкІэу лъэсрыкІуаплэр, лъэмыдж цы-кІур ашыгъ, нэфынэр къэзы-тырэ пкыгъохэр дагъэуцауагъэх. Ащ ыуж шлушлалэу Шъэумэн Хьазрэт сомэ миллиони 3 кы-тити, паркым чыгъхэр, къэгъа-гъэхэр дагъэтысхьагъэх. КІэлэ-цІыкІлэхэм якІасэу мы чыплэм къэкІох, еджэплэ ужым зыща-гъэпсэфы. Ащ нэмыкІэу Афы-псыпэ дэт культурэм и Унэу жъы дэдэ хъугъагъэр Хь. Шъэу-мэным имылькукІэ агъэцэкІэ-жыгъ ыкІи чІэтын фаер зэкІэ-кІэу чІагъэуцауагъэх, — **кы-Іуагъ Заирэ.**

Афыпсыпэ къоджэ псэупІэм ипацэ игуадзэу кызырэнэтиуа-гъэмкІэ, якъоджэгъоу Шъэумэн Хьазрэт ренэу ишлогъэххо къа-

регъэкІы, ащкІэ цыфхэр лъэшэу фэразэх. ГъэрэкІо ащ имылькукІэ Пэнэхэс дэт еджаплэм ишха-плэ игъэкІотыгъэ гъэцэкІэжыны-хэр рашыІагъэх. Ащ нэмыкІэу Шъэумэн Хьазрэт мылькы Іэпы-Іэгъоу къаритыгъэмкІэ Афыпсы-пэ гурыт еджаплэм имузей гъэ-цэкІэжыныхэр рашыІагъэх. Мы мафэхэм ежъ имылькукІэ ари-гъэшлыгъэ «Я 21-рэ лІэшлэгъум иклиник» зыфилорэм гъэцэкІэ-жынышхохэр щэкІо, медицина Іэмэ-псымакІэхэр чІагъэуцох.

Афыпсыпэ къоджэ коим щы-псэухэрэм зэкІэми гъэстыны-пхэ шхьуантІэр, псыр яІэх, ащкІэ гумэкІыгъо щыІэп. Со-циальнэ Іофшлэхэр нэжъ-лужъ-хэм адэжъ кІохэзэ ІэпыІэгъу арагъэгъоты.

Заирэ кызырэнэтиуагъэмкІэ, тапэкІэ гухэлъэу яІэхэм ащыщ проектэу «Псы къабз» зыфи-лорэм хэлэжъэнхэу, мы мафэхэм ащ ыуж итых. Ащ нэмыкІэу чыплэ мэхьанэ зиІэ гъогухэм ягъэцэкІэжыны хахьэу Шъэу-мэным ыцІэ зыхьырэ урамыр зэтырагъэпсыхьагъ, мылькыу яІэм елыгыгъэу нэмыкІ лъэ-ныкьохэри янэплъэгъу рагъэ-кІыхэрэп.

КИАРЭ Фатим.



# ЩыІэныгъакІэм иодыджын



(ИкІэух).

## Зыгъэпсэфыгъо уахътэр макІофэ

Лышхъэм кызырэхигъэщыгъэмкІэ, агъэнэфэгъэгъэ гъэцкІэжынкхэм адакІоу еджапІэхэм яигъэкІотыгъэ зэтэгъэпсыхъани лъагъэкІуатэ. Ар урысые политическэ партией «Единэ Россием» кыпкырыкІыгъэу, Урысыем и Пре-

зидентэу Владимир Путиным зыдыригъэштагъэу щыт.

«Илъэситфым ателытэгъэ къралыгъо программэр шуагъэ кытэу гъэфедэгъэным тыпыль. ИкІыгъэ илъэсым еджэпІи 9-мэ игъэкІотыгъэ гъэцкІэжынкхэр ащытІыгъэх, мыгъэ джыри 7 тэгъэцкІэжы», — **кыыхыгъыщысэхэр Къумпыл Мурат.**

ІофшІэнхэр зэрэкІохэрэм Лышхъэм еж ышхъэкІэ ыналэ тырегъэты. Зыуж ихъэгъэхэ псэуалэ пэпч игъэцкІэжынкхэм

игъом аухыныр ыкІи шэпхъэшлүхэм адиштэн фаеу пшъэрыль щыт. Адыгеим иеджапІэхэу анахыбэмкІэ агъэцкІэжышхуштхэм фэдиз программэм кыдыхилытэу агъэцкІэжынкхэр ары агъэнафэрэр.

Адыгеим и Лышхъэ кызырэхигъэщыгъэмкІэ, къэблэгъэрэ илъэситлүм къакоцІ республикэм иеджэпІэ 50 фэдиз агъэцкІэжыщт. «Мыщ дэжым мэхъанэшхо иІ еджапІэхэр зэрэдгъэкІэжыхэрэм имызакъоу, щыІэныгъэм иаужырэ шапхъэхэм гъэсэнэгъэр ахэм ащызэхэщэгъэнхэм. Джащ фэдэ пшъэрыльхэр афэсІыгъэх АР-м гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерстви, муниципальнэ псэупІэхэм япашэхэми», — **кыкІыгъэтхыгъ Къумпыл Мурат.**

ЕджэпІакІэхэм яшыни джащ фэдэу лъагъэкІуатэ. Мы илъэсым Тэхутэмыекое районым щы (чыпІэ 2450-мэ ателытагъэу), кыхъащт илъэсми щы (чыпІэ 2450-мэ ателытагъэу) Мыекъуапэ, Тэхутэмыекое ыкІи Мыекъопэ районхэм ащашыщт.

**АР-м и Лышхъэ ипресс-кыулыкъу**

Сурэтхэр: А. Гусев

## Тиврачхэр Геническэ районым кыкІыжыгъэх

Херсон хэкум и Геническэ район щыІэгъэ медицинэм илофышІэхэр зыхэхъэрэ бригадэр Адыгеим къэкІожыгъ. Педиатрическэ бригадэм хэтыгъэхэм зыгъэпсэфыгъо уахътэ ямыІэу кІэлэцІыкІухэр ауплэкІлугъэх, яІэзагъэх. Ар кытфилотщыгъ АР-м псауныгъэр къэхъумэгъэнымкІэ иминистрэу Мэрэтыкыо Рустем.

Шъугу къэдгъэкІыжынкхэм, Адыгэ Республикэм и Лышхъэ иунашъокІэ жьоныгуакІэм иапэрэ мафэхэм медицинэм илофышІэхэр зыхэ-

хъэрэ бригадэр Геническэ районым агъэкІогагъ, ахэр нэбгырэ 14 хуштыгъэх. Районым щыпсэхуэрэм ясабыихэм япсауныгъэ изытет ауплэкІагъ.

кІуныр ыкІи зищыІагъэхэм медицинэ ІэпыІэгъу ягъэгъотыныр ахэм япшъэрыльыгъ, ар дэгъоу тимедикхэм агъэцкІагъ.

## ТикІэлэеджакІохэр атекІуагъэх

ЖьоныгуакІэм и 19-м кыщегъэжыагъэу и 21-м нэс спортымкІэ фестиваль Казань щыкІуагъ.

Ащ Урысыем ишъолпыр 40-мэ кърарыкІыгъэ нэбгырэ 1000 хэлэжыагъ. ЛъэныкуитфкІэ ахэр зэнэкъокъугъэх: «Веселые старты», «Игры отважных», «Сила первых», «Шахматхэр», «Здоровое движение» зыфилохэрэмкІэ.

Адыгеим ыцІэкІэ мы фестивалым хэлэжыагъэх мыекъопэ эколого-биологическэ лицееу N 35-м ия 5-рэ «В» классым икІэлэеджакІохэр. Ащ ыпэкІи спорт зэнэкъокъухэм яшъолпыр чэзыукІи ахэм теклоныгъэр кыдаыхыгъагъ.

Казань футболымкІэ, квадратциклэхэмкІэ, лъэрычъэхэмкІэ мастер-классхэр кІэлэеджакІохэм щыряІагъэх, ау анахъ мэ-

хъанэ зилагъэр проектэу «Ежедневник спокойствия» зыфилотэ ежхэм зэхэгъэуцагъэр ары.

Осэшхэм кІэухэу Іофтхъабзэм фашыгъэм кызырэгъэ-лъэгъуагъэмкІэ, мыекъопэ проектэр зэнэкъокъум къагъэхыгъэ проект минмэ анахъ дэгъуи 10-у кыхахыгъэхэм ахэфагъ. Лъэныкыоу «Здоровое движение» зыфилорэмкІэ дышъэр къахыгъэ Мыекъуапэ икІыгъэхэм.

Адыгеим и Лышхъэ теклоныгъэмкІэ кІалэхэм афэгъушъагъ, тапэкІи еджэнымкІи спортымкІи гъэхъагъэхэр ашІынхэу афилуагъ.

**АР-м и Лышхъэ ипресс-кыулыкъу**



## ЯшІэжъ агъэІапІэзэ...

ЖьоныгуакІэм и 21-м Адыгэ Республикэм и Къралыгъо филармоние я XIX-рэ лІэ-шІэгъум щыІэгъэ Кавказ заом хэкІодагъэхэм яшІэжъ зыщэгъэлэпІэрэ зэхыхъэ щыкІуагъ.

Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Мурат ыцІэкІэ къээрэгъуогъэхэм закыфигъэзагъ АР-м лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къралхэм ащыпсэхуэрэ тилъэпкъэгъухэм адырІлэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жугъэм иамалхэмкІэ и Комитет ипашэу Шхъэлэхъо Аскэр.

Лышхъэм иджэпсалэ кыщелэ непэрэ лъэхъаным псэхэрэм Кавказ заом иилъэхэм фэхыгъэхэр агу къагъэкІыжыгъэ, тятэж пІашъэмэ хэкужыр, ащ игъусэу ныдэльфыбзэр, лъэпкъ культурэр, лІэшІэгъу пчъагъэ зыныбж шэн-хабзэхэр кызырагъэнагъэхэм афэшІ шхъэкІафэ зарафашырэр.

«БлэкІыгъэм идесэхэм тахалпІэзэ, тэ нахъ лъэшэу зэхэтшІэ мамырныгъэмрэ зэгурьІо-ныгъэмрэ анахъ лъапІэ зэрэщымыІэр», — **кыІуагъ Шхъэлэхъо Аскэр.**

Ащ кыкІэлэпыкІоу гущылэр ыштагъ АР-м и Къралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэ игуадзэу, Урысыем и Лышхъэу Цэй Эдуард.

Ащ хигъэунэфыкІыгъ Адыгеим ис лъэпкъхэм ятарихъ шІэжыым шхъэкІэфэныгъэ фашІэу, зэгурьІоныгъэ азыфагу илэу зэрэдэпсэхуэрэр, ар зыпкыитыныгъэм, мамырныгъэм алъапсэу зэрэщытыр. Адыгэ Хасэм итхъаматэу Лымыщэкыо Рэмэзан кызызэгущыІэм кыыхыгъэщыгъ адыгэхэр хэгъэгу шъэныкъом ехъумэ зэрэщыпсэхуэрэр, тыдэ щымыІэхэми ялэпкъ шэн-хабзэхэр кызыраухъумэхэрэр.

АР-м илэпкъ театрэу Цэй Ибрахымэ ыцІэ зыхырэмрэ ансамблэу «Ислъамыемрэ» яартистхэм къагъэхъазырыгъэ шІэжъ кыгъэлэпгъоным цыфхэр епллыгъэх.



# Хэгъэгум иухъумаки

УФ-м и Улэшыгъэ Клуачлэхэм дзэ кьулыкьур ащыхыгъэ-ныр хэгъэгум икьэухъумэн лыгъэ хэлъу еуцоллэрэ хульфыгъэ шыпкьэхэм кыхахы. Зэзэгъыныгъэклэ кьулыкьур зыхынэу клэтхагъэхэм ащыцэу Борис К. ищылэныгъэ пытэу кьулыкьушлэныр зэрэхэтыр, граждан пшэадэклижъу илэр гъэзетэу «Адыгэмак» иеджа-клэхэм кьафилотагъ.

— **Зэзэгъыныгъэклэ кьулыкьу пхыныр сыдым кыхэкълэу ипхъухагъа?**

— Урысыем и Улэшыгъэ Клуачлэхэм кьулыкьур ащыхыгъэныр хульфыгъэ пэпчэ ипшэрыл, сьд фэдэрэ лъэхъани ар агъэлъаплэ. Дзэкьулыкьушлэхэм я Къэралыгъо шүлэгъоу фырялэр сьд фэдэрэ мылкъу кьэкълуаплэ ебгъэпшэу-щтэп. Сьдэуштэу укызыщыхъу, узщя-плугъэ хэгъэгум икьэухъумэн ухэмы-лэжъэщта? Ащ кыхиубытэрэр чыгу закъоп, мыщ унагъори хэт: ны-тыхэр, ны кыльфыгъэхэр, шхъэгъусэр, клэлэ-цыкълухэр... Ахэм тафэбэнэным мэхъанэ-шхо ил. Титарихъ шлэж, Хэгъэгум ззошхом илэхъан тыхэгъэгум кьэзыухъумагъэхэм ялхыжъуныгъэ дгъэлэплэн фæ.

— **Ащ фэдэ лъэбэкъу пшынымклэ щысэтэхыплэ горэ уилэу щытыгъа?**

— Сиунагъоклэ дзэ лфым фэджагъэу зыпари кьахэкълэгъэп, ау сицлыкългъом кыщегъэжъагъэу гухэлъ чыжъэу зьдэ-слыгъыгъэхэм ащыц дзэкьулыкьушлэ сыхъумэ сшлоигъоу. Сятэжытлүм ятэхэр

фашизмэм ебэныгъэхэм ащыщыгъэх. Зыр десантникэу щытыгъ, «Малая земля» зыфилорэм икьэухъумэн щыхэкълэ-дагъ. Ятлонэрэр Пшызэ кьэзэкълэдзэм и Хышлүцлэ отдел иеасаулыгъ. Шыудзэм хэтэу Кавказ кьушхъэтхыр кьуухъумагъ, Краснодар краир ыкли Адыгеир шхъафит шыжыгъээнхэм хэлэжъагъ. Дзэ-патриотическэ плуныгъэу кысхалъ-хъагъэр а лъэбэкъур сшыным иухъа-гъоу сэлъытэ. Сиедженлэ гупсэ тичыгу итарихъ, тятэжэ плашэхэм зэрахъэгъэ лыхъужъныгъэм афэгъэхыгъэ лфтхъа-бзэхэм лъэшэу аналэ щытетыгъ. Джыри сыцлыкълуэ сыхэгъэгум шү зэрэслэгъурэр кьызгурылуагъ, дзэм кьулыкьур щысхы-ным ськлэхъопсыщтыгъ. Джы ар кьыз-дэхъунэу, дзэ-учетнэ сэнэхъатэу зэзгъэ-гъотыщтыр кьулыкьум имызакъоу, щы-лэныгъэми щызгъэфедэжышъунэу амал силэ хъугъэ.

— **Зэзэгъыныгъэ шыклэм тетэу кьулыкьур пхыныр зэрагъэлъаплэрэм дакълу, ахъцэ тын гъэнфэгъэхэр ыкли**

**фэгъэклотэн зэфэшхъафхэр кьыды-хэлъытагъэх. Къэралыгъо лэпылэгъоу дзэкьулыкьушлэхэм аратырэм шю шьуиунагъоклэ ишлуагъэ кьышъоклэ?**

— Ары, къэралыгъом фэлъэкълыщтыр кьытфешлэ. Дзэ частым сыцэлэфэ ахъ-щэм, псэуплэ лфыгъохэм сьмыгупшы-сэми хъущт. Гушылэм пае, медицинэ фэлэ-фэшлэ зэфэшхъафхэр сфагъэца-клэх. Сиклэлитлү фэгъэклотэныгъэхэр кьапэлэсых, чэзыум хэмытхэу зыфэе-хэ гъэсэныгъэ учреждением ыкли клэлэ-цыкълу лыгъыплэм чыплэ шагъотыщт. Дзэкьулыкьушлэхэм яшхъэгъусэхэми фэгъэклотэныгъэхэр ялэх, ищыклагъэмэ лфшлэн арагъэгъотыщт.

— **Уиклэлэхэм мы лъагъор кыха-хынэу уфэещта?**

— Ары. Ау сьдэу хъугъэми, сэнэхъат кыхэхыныр шхъадж ежэ ишлоигъоны-гъэ диштэнэу щыт. Сэ сфэлэкълыщтыр ахэр патриотэу згъэсэнхэр арыш, джащ ыуж сит. Еджагъэхэу, хэткли щысэте-хыплэхэу згъэсэщтых. Сьд фэдэрэ егъэ-жъаплэу ашлщытмкли сакъоуцощт. Уры-сыем и Улэшыгъэ Клуачлэхэр, къэра-лыгъомклэ мэхъанэ зилэ нэмыкл кьулы-кьухэр кыхахынхэкли хъун.

— **Плър-стыр чыплэхэм кьулы-кьур ащыпхыгъэу щыта?**

— Хэушхъафыкългъэ дзэ операциер зыщыклорэм дзэ пшэрылхэр щызгъэ-цэклагъэх. Улагъэ кьызэрэстращагъэм кыхэхэкълэ сипсауныгъэ зыпкъ есэгъэу-цожьы, нэужым синыйбджэгъухэм сагоу-цожьын гухэлъ сил.

— **Шьуашэхэр, лашэхэр икьоу шю-гъотыха?**

— Ищыклагъэр зэклэ игъом кьытлэкла-



А. Лусев.

гъахъэ, гъомылапхъэми тыщагъаклэрэп.

— **Адэ шлүшлэ лэпылэгъур кьышъу-лүклэщтыгъа?**

— Урысые дзэр лъэпкьым идзэу щыт. Арыш, тылым щылэхэм ялэпылэгъу ти-щыклагъ, зэолхэм агу ащ кьыдешае. Шлүшлэ лэпылэгъур зэпымыоу кьытлэ-клахъэщтыгъ.

**Шьугу кьэдгъэклижынын**, илэс 18 — 60 зыныбжыкхэу Урысые Федераци-ем щыпсэхэу гурыт гъэсэныгъэ зилэхэр дзэкьулыкьушлэ хъунхэ алъэкълыщт. Ныб-жыкълэхэу кьулыкьур ахынэу зиухътэ кьэсыгъэхэр зы илэсэным ычылплэ илэ-ситлү зэзэгъыныгъэм клэтхэнхэ амал ял. Урысыем и Президентэу Владимир Путиным иунашъоклэ, кьулыкьур зэзэгъы-ныгъэ шыклэм тетэу ыхынэным апэрэу клатхэрэм зэтыгъо ахъцэу сомэ мини 195-рэ, Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Мурат иунашъоклэ зэтыгъоу сомэ мини 150-рэ араты.

Зэзэгъыныгъэклэ кьулыкьур зыхыи зышлоигъохэр зыщыпсэхэхэрэм елпыты-гъэу дзэ комиссариатхэм зафагъэзэн алъэкълыщт. Зэклэ ахъцэ тынхэм ыкли фэгъэклотэныгъэу щылэхэм япхыгъэ кьэбарыр нахэ игъэклотыгъэу зэзгъашлэ зышлоигъохэм телеграм-каналэу «Адыгея — Служу Родине» зыфилорэм рагъотэщт.

## «Музейхэм ячэщ»

Музейхэм я Дунэе мафэ ехъулэу жьоныгуаклэм и 19 — 20-м Адыгеим урысые лфтхъабзэу «Музейхэм ячэщ» зыфилорэр щы-кълуагъ.

Мы мафэр Урысыем щыха-гъэунэфылк зэхъум егъэджэкълэ-гъэсаклом и Илэс телытэгъэ лфхъабзэхэри зэхащагъэх.

Жьоныгуаклэм и 19-м Адыгэ Республикэм и Сурэт кьэгъэ-лъэгъуаплэ мастер-класс зэфэ-шхъафхэр щыкълуагъэх. Сурэт кьэгъэлэгъуаплэм ихъаклэхэм лэпэщысэ зэфэшхъафхэм ягъэ-хъазырынклэ, дышъэидэмклэ амалэу ялэхэр зэрагъэшлагъ. Мастер-классхэр зэхэзыщагъэ-хэр Адыгэ Республикэм илэ-пэласэхэр, Адыгеим культурэм-клэ ыкли искусствэмклэ изаслу-женнэ лфышлэшхохэр ары.

Мы мафэм Красногвардейскэ тарихъ-краеведческэ музеим илфышлэхэм лэлэгъэджэ-фрон-товикхэм афэгъэхыгъэ лф-тхъабзэу «Славим мы величие учителя!» зыфилорэр зэхащагъ. Хэгъэгум ззошхом хэлэжъэгъэ клэлэгъэджэхэм ясурэтхэмрэ ядокументхэмрэ экспозициехэм кьащагъэлэгъуагъэх. Адыгэ-кьалэ дэт краеведческэ музеим егъэджэкълэ-гъэсаклом и Илэс фэгъэхыгъэ лфтхъабзэу «Пе-дагоги — ветераны войны» зыфилорэр щыкълуагъ.

Кьокълплэм щыпсэурэ лъэпкь-хэм яискусствэкклэ Къэралыгъо

музеим и Темыр-Кавказ кьутами «Музейхэм ячэщ» гъэшлэгъонэу щыкълуагъ. Хъаклэхэм амал ялагъ экспозициехэу «Народное и декоративно-прикладное искусство Северного Кавказа», «От ремесла к искусству», «Со-временное изобразительное искусство Северного Кавка-за», «Путешествие на Восток», «Юрий Сташ. Диалог культур в образах и костюмах», «Лариса Блохина. Пейзаж. Реконструк-ция» зыфилорэрэм нэлуасэ за-фашынуэ.

Хъаклэхэр Адыгэ Республикэм культурэмклэ изаслуженнэ лф-фышлэу Даур Людмилэрэ дизай-нерэу Пэрэныкьо Рузаннэрэ мы музеим щалуклагъэх.

Советскэ Союзым и Лыхъу-жъэу Хъ. Б. Андырхъуаеми ыцлэ-клэ щыт Шэуджэн район ме-мориальнэ музеим адыгэхэм чэщдэсыр зэрэрагъэкълэщты-гъэ шыклэр кьыщагъэлэгъуагъ. Клэлэцыкълу ансамблэу «Тыгъэ-бзый», зыфилорэр лъэпкь куль-турэмклэ район Гупчэмрэ Шэу-джэн районым имузейхэмрэ ялфышлэхэр а лфтхъабзэм хэлэжъагъэх. Сэмэркъэу зыхэлъ лъэпкь джэгуклэхэр мы лф-тхъабзэм зэхащагъэх. Лъэпкь культурэмклэ район Гупчэм илфышлэхэр ижыкклэ адыгэхэм шэн-хабзэу зэрахъэщтыгъэхэм кьатегушылагъэх.



Мыекъопэ районым икрае-ведческэ музейеу зэшхъэгъусэ Жерноклеухэм ацлэклэ щытым музейхэм ячэщ гъэшлэгъонэу щызэхашагъ. Ащ кьэкълулагъэ-хэм кьэгъэлэгъонэу «Музеир зэхэзыщагъэхэр Хэгъэгум ззошхом хэлэжъагъэх» зыфилорэм нэлуасэ зыфашыгъэх. лфтхъа-бзэм хэлэжъагъэхэм Хэгъэгум ззошхом илэхъан Мыекъопэ районыр нэмыцхэм зэраубы-тыгъагъэр, 1942-рэ илэсэным ишышхъэлурэ илэныгъорэ Кав-каз кьушхъэ зэпырыкълплэхэм зэо пхъашэхэр зэращыкълуагъэ-хэр кьафалотагъ, а чыплэхэм кьащагъотыжыгъэ пкыгъохэм нэлуасэ афашыгъэх.

Теуцожь Цыгъо имемориальнэ унэ-музей гурыт еджаплэм ща-гъэклөгъэ илэхэхэм афэгъэхы-гъэ концертэу егъэджэкълэ-гъэса-клом и Илэс кьыдыхэлпытагъэр кьыщатыгъ. Музейхэм я Дунэе

мафэ фэгъэхыгъэ концертным хэлэжъагъэх псэуплэхэу Къунчы-кьохъаблэрэ Красносельскэмрэ культурэмклэ яунэхэм ясамо-деятельнэ коллективхэр, Гьобэ-кьуае искусствэхэмклэ иеджаплэ иклэлэгъэджэхэм яорэдыло ансамбл, Гьобэкьуае культу-рэм и Унэ ифольклорнэ ансам-блэу «Лашын» зыфилорэр.

«Музейхэм ячэщ» зыфилорэ лфтхъабзэм иофициальнэ нэ-клубгъоклэ экскурсиехэу, кьэгъэ-лъэгъонхэу, лекциехэу, мастер-классхэу урысые музейхэм ащыкълуагъэхэм занклэу япллын-хэу фæе пстэуми амал ялагъ. лфтхъабзэр зэхэзыщагъэхэр Урысые Федерацием культурэм-клэ и Министерствэрэ Урысыем культурэ клэнымклэ ыкли лъэпкь хабзэхэмклэ ипорталэу «Культура РФ» зыфилорэмрэ ары.

**Александра БАЛАБАСЬ.**  
Сурэтхэр авторым ий.







## ЗэикI ыкIи адыгэ филологием илофыгъо шъхьалэхэр щызэхафыгъэх

Апэрэ адыгэ бзэшлэныгъэлэжышхоу КIэрэщэ Зэйнаб Ибрахым ыпхур кызыхуугэр ильэси 100 зэрэхуугэм фэгъэхыгъэу дунэе зэхыхэ Адыгэ кьэралыгъо университетым шыкIуагъ.

Ащ илофшIэн ныдэлъфыбзэм дэлажэхэрэ шIэныгъэлэж-ушэтакIохэр ыкIи бзэшлэныгъэр зышIогъэшIэгъонхэр хэлэжыагъэх. Зигъо Iофтхьабзэм Урысыем, къош республикэхэм ыкIи IэкIыб кьэралхэм кьарыкIыгъэхэр хэлэжыагъэх.

АКЪУ-м адыгэ филологиемрэ культу-рологиемрэкIэ ифакультет идеканэу Хьамырзэкъо Нуриет шуфэс псэлъэ фабэкIэ зичэзыу я 11-рэ симпозиумыр кызызIуихыгъ, ащ къекIолIэгъэ пстэуми «тхьашуегъэпсэу шукъызэрэкуагъэмкIэ» ариIуагъ. Нуриет кIэкIэу, зэгъэфагъэу, адыгэ лъэпкъымкIэ, АдыгеимкIэ апэрэ бзылфыгъэ-бзэшлэныгъэлэжышхоу, еджэгъэ-гъэсэгъэххоу Зэйнаб икъэхуикIэ, иунагъо, иеджакIэ ыкIи наукэм апэрэ лъэбэкхуэр зэрэцишIыгъэр кьырилотыкIыгъ. Ар жьоныгуаклэм 1923-рэ ильэсым къуаджэу Кошхьаблэ кызыхуугъ, ильэс 75-рэ кыгъэшIагъ,

ащ щыцэу лIэшIэгъуныкIор лъэпкъ шIэныгъэм ыкIи гъэсэнэгъэр гъэпытэгъэным афигъэшIошагъ. Зэйнаб янэу Айхъан ыкIи ятэу Ибрахымэ яунагъо тынчыгъэ, зэгъурылонгъэ ильыгъ, ялфыгъэхэри дахэу зэдапIуштыгъэх. Ау ятэу динлэжыым иунагъо охътэ жьы фыртынэр кынынэсыгъ, ар я XX-рэ лIэшIэгъум ия 30-рэ ильэсхэр арыгъэх, мы кыныгъо-хэм япхыгъэу, пшъэшъэ цыкIоу Зэйнаб янэшэу — тхэкIошхоу КIэрэщэ Тембот кызызеришIали, ыпIугъ, ригъэджагъ, гъэсэгъэххо хуугъэ. КъушъхьэчIэс лъэпкъ-хэмкIэ ыкIи АдыгеимкIэ апэрэ бзэшлэныгъэлэжышхоу, профессор, кавказовед ыкIи общественнэ IофышI. Бзэшлэныгъэм ильэныкIэу зэфэшъхьафыбэм — лингвистикэм, адыгабзэм играмматикэ зэхэ-лыкIэ ыкIи «Адыгабзэм изэхэф гу-чыIалъ», нэмыкIхэмIа щытху хэлъэу адэлэжыагъ.

Симпозиумым кызыгушIагъэх зэ-лIэшIэрэ бзэшлэныгъэлэжэу Бырсыр Батырбий, шIэныгъэлэж-этнографэу Унэрэкъо Мирэ, бзэшлэныгъэлэжэу ХьакIэмыз Мирэ, КIэрэщэ Зэйнаб шIоу ылэжыгъэм адыгэ лъэпкъыр кызызери-тыгъэр кIагъэтхыгъ.

Зэйнаб шIэныгъэххо зэрэкIолыгъэр ыкIи ар лъэпкъым зэрэфигъэшIошагъэр кIэкIэу кьырилотыкIыгъ Адыгэ кьэралы-гъо университетым иректорэу Мамый Даутэ. Ильэс пчъагъэхэм мы универ-ситетым иректорыгъэу, социологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу Хьунэгэ Рэ-щыдэ КIэрэщэ Зэйнаб шIэныгъэххо зэрилагъэм дакIоу цыф шыкIэ-локIэ дахэ зэрэхэлыгъэр, гъэпсыкIашIоу, губзыгъэу зэрэщытыгъэр, ригъэджэрэ ныбжы-кIэхэм шIэныгъэ дэгъу ыкIи цыфыгъэ зэрэхилъхьэщыгъэр, адыгэ филологием, зэкIэ бзэшлэныгъэ наукэр дэгъоу ышIа-

пэу, зэрилэжыгъэхэр, шIур ащ фэдэу зыпхыгъэм ыцIэкIэ конференциер зэрэзэхашагъэр игъоу, ифэшIошэ дэдэу ылытагъ.

Симпозиумым шыагъэх ыкIи гушIэ дахэхэр кышIаIуагъэх Абхъазым, Къэ-рэщэ-Щэрджэсым, Къэбэртэ-Бэлыкар республикэхэм кьарыкIыгъэхэ шIэныгъэ-лэж инхэу Ахра Анкваб, Сергей Па-зовым, КъамбачыкIо Адам, нэмыкIхэмIа. Москва бзэшлэныгъэмкIэ игупчэ пэрыт-хэм яшIэныгъэлэжхэр зигъо шIэныгъэ Iофтхьабзэм хэлэжыагъэх.

Лъэпкъ цыкIухэм яныдэлъфыбзэхэм якъэхуымэн ыкIи яхэгъэхон япхыгъэ Iофыгъохэр дунаим зэрэщыпхыра-щыхэрэм игъэклотыгъэу зэхэхэм щыте-гушIагъэх. Симпозиумым итемэ шъхьа-Iэу «Актуальные проблемы общей и адыгской филологии» зыцатэгущыIэгъэхэ секции 5-м яшIыпкъэу Iоф ашIагъ.

Бзэшлэныгъэлэж инэу, адыгэ бзыл-фыгъэ гъэсэгъэ Iуш дэдэу КIэрэщэ Зэй-наб ыцIэкIэ Iофтхьабзэу зэхашагъэр зэгъэфагъэу, шIуагъэ кытэу, дахэу кIуагъэ, симпозиумымкIэ ашIагъэу, кьы-ралотыкIыгъэр зэкIэ дэтэу сборник кьы-тырадзэжыщт.

**МАМЫРЫКЪО Нуриет.**

Сурэтхэр: А. Iэшьын.

## Кьэралыгъо IэпыIэгъур кышъхьэпагъ

Бизнес цыкIум ыкIи гурытым IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным, предпринимательхэм кIэщакIо зыфэхуэхэрэр пхырашынхэмкIэ аделэгъэным фытегъэпсыхьэгъэ лъэпкъ проектум кыдыхэлъытагъэу шьолъырхэм ащагъэпсыгъэ гупчэхэм яшIуагъэ кызызэрэклорэр уахътэм кыгъэлъэгъуагъ.

Мы лъэныкIор мылкъу кьэ-кIуапIэу кыхэзыхымэ е ригъэ-жыагъэр лыгъэкIуатэмэ зышIо-игъо нэбгырабэм тхылъхэм ягъэхъазырынкIэ, ябизнес-ягъэомбгъунымкIэ, бэдэршIы-пIэхэм чIыплэ ащаубытынымкIэ ахэр IэпыIэгъу афэхуэх.

АР-м предпринимательхэм IэпыIэгъу ятыгъэнымкIэ и Гупчэ ащ фэдэу зыделагъэхэм ащыц Дыхъу Саидэ. Ар поселкэу Псэкъупсэ щэпсэу, юридическэ офис Адыгэ-кьалэ кызызэлу-хыгъ.

УФ-м и Президентэу Влади-мир Путиныр кIэщакIо зыфэху-гъэ программэу социальнэ зэзэгъыныгъэм фэгъэхыгъэр ары зыхэлэжыагъэр. Цыфэу IэпыIэгъу зыщыкIагъэр ащ фэгъэзэгъэ кьулыкIум зэзэгъыны-гъэм дыкIэтхэнышъ, ахъщэ гъэнафагъэ грантэу кьыратынэу ащ кыдэлъытагъ. IофшIэнымкIэ ыкIи цыфхэр социальнэу кьэ-ухъумэгъэнхэмкIэ Министер-ствэр ары мыщ игъэцэкIэн фэгъэзагъэр.

Саидэ кызызерилауагъэмкIэ, мы программэр зэрэщыIэр нахьы-

пэкIэ хэлэжыагъэу, кызышъхьэ-пагъэхэм кьыраIуагъ. Ащ ыуж зехъэм «Мой бизнес» зыфилорэ Гупчэр кызызэрэделэщтыми кы-щагъэгъозагъ.

— Мы Гупчэм Iоф шызышIэ-хэрэм лъэшэу сафэраз, — еIо Саидэ. — ЯIофшIэн хэшIыкI зэрэфыриIэр, агу етыгъэу яп-шъэрылхэр зэрагъэцакIэхэрэр сэ шъхьэкIэ згъэунафыгъ. Да-хэу кыбдэгъушIэх, Iофым хэ-лпыр кыпфалуатэ. Охътабэ рамыгъэхэу тхылъэу ищыкIа-гъэхэр кыздагъэхъазырыгъэх, грантыр кысатыным пае зэ-нэкIокIум сызэрэхэлэжыащтым-кIэ кызыделагъэх. ЕтIани мы Гупчэм ыпIэ хэмылэу фэлэ-фашIэхэр егъэцакIэх.

БлэкIыгъэ 2022-рэ ильэсыр ары программэм Саидэ зыхэ-лэжыагъэр. Ащ иIоныгъо мазэ грантэу сомэ мин 350-рэ кьы-ратыгъ. АщкIэ офисым псэуа-лэу, техникэу ищыкIагъэр кышъэфи, кызызэлуихыгъ. Кьы-зерилауагъэмкIэ, мы ильэсым ишышъхьэу мазэ ыкIэм нэс ахъщэр зэригъэфедагъэм АР-м IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ

хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ щигъэгъозэн фаеу программэм кыдэлъытагъ.

Саидэ юридическэ гъэсэн-ыгъэ зызэригъэгъотыгъэр 2006-рэ ильэсыр ары. УФ-м хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ иакадемиеу Краснодар дэтыр кыуухыгъ. Ащ ыуж мы кьэлэ дэдэм илофшIэн щыригъажы, ильэс 15-рэ чIыфэ кьэзытырэ организациехэм юрист сэнэ-хъатэу зэригъэгъотыгъэмкIэ ащылэжыагъ. Юридическэ отде-лым ипэщэ IэнатIэм нэсыгъэу кIэлэцIыкIу кыфэхуи, илофшIэн элигъэу фаеу хуугъэ. Сабым зышIылыпIэрэ уахътэм банкэу зышIылажыащтыгъэр истыхьагъэу зэфашIыжи, IофшIапIэ имыIэу кьэнагъ. Джащыгъур ары исэ-нэхъат епхыгъэ бизнес ригъэ-жыным гу зытыришIыхьагъэр.

— Иунэе Iоф кызызэлуихымэ шIоигъоу, ау тецIыныхьэхэрэм, анахъэу бзылфыгъэхэр ары, емынэгъуехэу ыуж ихъанхэу яслэмэ сшIоигъу. «Iоф мыублэм блэ хэс» алуагъ адыгэхэм, емы-гъэжыагъэм сыдигъокIи утешы-ныхъэ, ау ыуж уимыхъэуи ар



Дыхъу Саидэ икхъарынышI.

кыбдэхуэштмэ кьэпшIэщтэп. Сэри ильэс пчъагъэрэ сыгу илэу кызыздесхьакIыгъ, сыщынэ-щтыгъ... Сэ зэрэсымыIоу Iофыр зэпыфагъ. Ебгъажэмэ, пIэ зэ-телъэу ушымысымэ, кьэралы-гъори кыбдэлэщт, ащ сэ сы-ришыхъат, — кыIуагъ ащ.

Саидэ еж-ежырэу IофшIэн кызыфзэгъотыжыгъэхэм ащыц. Офисыр кызызэлуихыгъэр бэ-шIагъэп нахь мышIэмIа, юриди-ческэ фэлэ-фашIэхэр цыфхэм зафигъэцакIэхэрэр ильэс заулэ хуугъэ, зэпашIэнэуи игъо ифагъ. Ар «кредитнэ юрист», банкхэм чIыфэ кьалызыхыгъэу, ащ иты-жынкIэ гумэкIыгъо зилэхэм аделэ.

Джащ фэдэу ар унэгъо Iужэу

зилэ бзылфыгъ, сабыищ епIу. IофшIэнымрэ кIэлэцIыкIухэм япIунрэ зэрэзэдигъэцэкIэшъу-рэмкIэ теупчыгъ. Пшъэшъэ нахьжымырэ ащ ыуж кьэкIырэ шъаомрэ зихэхъогъух, еж ауж итын зэримыщыкIэгъэжыым имызакоу, анахьыкIэ цыкIоу ильэситIум еху нахь зымыныб-жыым ипIункIи IэпыIэгъу кьы-фэхуэхэу ары кызызерилауагъэр.

ЕтIани, Краснодар кIозэ Iоф ышIэн имыщыкIэгъэжыу, зыдэс псэупIэм пэблагъэу IофшIапIэ кызызэлуихын зэрильэкIыгъэм ишIогъэххоу кьэкIуагъ. Кьэра-лыгъо IэпыIэгъур лъэшэу кьы-зэрэшъхьэпагъэр ащи кьеушы-хъаты.

**ХЪУТ Нэфсэт.**



## Лъэпкъ проектхэр

## Гьогухэм ягъэкIэжьи лъагъэкIуатэ

«Щынэгъончъэ ыкIи шэпхъэшлэхэм адиштэрэ гьогухэр» зыфило-рэ лъэпкъ проектым кыдыхэлъытагъэу республикэм шагъэцкIэжьиэхэрэм ащыц станицэу Ханскэм икIэу кьалэу Шытхьалэ екIуаллэрэр.

Автомобиль гьогухэмкIэ Гъэ-лорышлэлэу «Адыгэавтодорым» кызырэщалагъэмкIэ, гьогуш хьызмэтшлэлэу N 3-р ары фэгъэзагъэр. Ащ сыдигьокIи ипшъэрылхэр хэзыгъэ имылэу егъэцкIэх, шапхъэхэм ыкIи лалъэхэм адэхырэр.

Лъэпкъ проектэу зигугъу къэтшыгъэр зыщылэ уахътэм щегъэжагъэу мы гьогур хэпшыкIэу зэхьокIыгъ. Станицэу Ханскэм иурам шъхьалэу Вере-

щагиным ыцIэ зыхьырэм иавто-мобиль гьогу ащ хахъэ, ар лахъ-лахъэу агъэкIэжьи. 2021-рэ илэсым лъэсрыкIо гьогу фашыгъэхэм яшлуагъэкIэ гьогурыкIоньр мы псэуплэм нахъ щынэгъончъэ щыхъугъ.

2023-рэ илэсым гьогум илахьитIу, ар километри 3,4-рэ, ашынэу ары зерагъэнэфагъэр. Ащ пстэумкIи сомэ миллион 50 пэлуагъэхьашт. Псэолъэшын лфхэр ыкIэм рафыллагъэх, ас-



Сурэтыр: «Адыгэавтодор».

фальтым ительхьан аухыгъэу, гьогу гъунэхэр зерагъафэх.

Тхьамафэм ыкIэм нэс аухы-нэу гухэлъ яI, нэужым гьогу

тамыгъэхэр агъэуцштых, зы-щищыкIагъэм шагъэтхьыштых.

## Егъэдджэнхэр зэхашагъэх

2023-рэ илэсым жьоныгуаклэм и 17-м АР-м и Оперативнэ штаб терроризмэм пэшукIогъэным фэлорышлэрэ егъэдджэнхэр гъэсэнэгъэ учреждениехэм ащыцхэм ащы-ригъэкIокIыгъ.

Щынагъор дэгъэзыжьи гъэным ыкIи ащ ыпкъ кыкIэу хъугъэ-шлагъэхэр къэхъумэ ахэр шы-гъэзыегъэнхэм фэлорышлэрэ лфтхьабзэм хэлэжыагъэх шы-нэгъончъэнымкIэ федеральнэ кьулыкьум и Гъэлорышлэлэу АР-м щылэм, Урысыем иуголов-нэ-гъэцэкIэкIо системэ и Гъэ-лорышлэлэу АР-м щылэм, УФ-м ошлэ-дэмышлэ лфхэмкIэ и Ми-нистерствэ и Гъэлорышлэлэу АР-м щылэм, Росгвардием и Гъэлорышлэлэу АР-м щылэм, хэушъафыкIыгъэ зэпхыныгъэм-кIэ ыкIи ухъумэнымкIэ феде-ральнэ кьулыкьум икъэбарлыгъ-гъэлэс и Гупчэу АР-м щылэм акIуачIэхэр.

Егъэдджэным кыдыхэлъыта-

гъэу 2023-рэ илэсым жьоны-гуаклэм и 17-м амыгъэунэфы-гъэ нэгъыритIум улэшыгъэ кIуа-чIэр кыызфагъэфедэ, Шэуджэн районым ит кьуаджэу Хьаку-рынэхьаблэ дэт гурыт еджапIэу N 1-р аштагъ. Ащ ыпкъ кыкIэу еджапIэр къэзыгъэгъунэрэ хъулъ-фыгъэм щэр кытефи шьобжхэр тешагъэ хъугъэ. Мы чIыплэм хэбзэхъумэкIо кьулыкьухэр кызысэхэм агъэунэфыгъ: еджа-плэм кытебэнэгъэ бзэдджашIэ-хэм ялалъмэкъ къэрэ пкыгъор илэу гъэсэнэгъэм иучрежде-ние дахьи, кIэлэеджакIохэм ащыцхэр гъэрэу аубытыгъэх ыкIи ахэр еджапIэм ишхалэ чаIыгъыгъэх.

ХэбзэхъумэкIо кьулыкьухэм



ЩынэгъончъэнымкIэ федеральнэ кьулыкьум ипресс-кьулыкьу.

ялофышIэхэм кIэлэеджакIохэр ыкIи мыщ лф щызышIэхэрэр агъэкощыгъэх. ЕджапIэр къа-дзыхагъ, бзэдджашIэхэр зыдэ-кIонхэ щымылэу хъугъэ.

АР-м и Оперативнэ штаб иунашъокIэ терроризмэм пэ-

шлукIорэ лфтхьабзэр зэхашагъ, террористхэр къаубытыгъэх.

Егъэдджэным хахъэу агъэнэ-фагъэр зэкIэ зэшIохыгъэ хъугъэ. КIэух зэфэхьысыжхэм кызыр-агъэлъэгъуагъэмкIэ, террориз-мэ нэшанэ зилэ хъугъэ-шлагъэ

къэхъумэ ащ пэшукIонхэ зы-лэкIышт кIуачIи ыкIи амали АР-м и Оперативнэ штаб IэкIэлъ.

**ЩынэгъончъэнымкIэ федеральнэ кьулыкьум и Гъэлорышлэлэу АР-м щылэм ипресс-кьулыкьу.**

## КIЭТХЭГЪУ УАХЪТЭР МАКIО

Республикэ гъэзетэу «Адыгэмакъэр» 2023-рэ илэсым ия 2-рэ мзых кышъуфахьынэу шъуфаемэ, ащ шьукIэтхэн зэрэшгулъэкIышт уасэхэр мыщ фэдэх:

**Почтэм икьутамэхэу республикэм итхэм:**

**Индексэу 4326-р:**

мзэи 6-м — сомэ 1118,58-рэ  
мзэи 5-м — сомэ 932,15-рэ  
мзэи 4-м — сомэ 745,72-рэ  
мзэи 3-м — сомэ 559,29-рэ  
мзэи 2-м — сомэ 372,86-рэ  
зы мазэм — сомэ 186,43-рэ

**Индексэу 3816-р**

**(фэгъэкIотэнхэр зилэхэм апай):**

мзэи 6-м — сомэ 1098-рэ  
мзэи 5-м — сомэ 915-рэ

мзэи 4-м — сомэ 732-рэ  
мзэи 3-м — сомэ 549-рэ  
мзэи 2-м — сомэ 366-рэ  
зы мазэм — сомэ 183-рэ.

**«Адыгэмакъэр» зычIэт унэм шъуцы-кIатхэмэ (шъор-шъорэу гъэзетым шьукьылъыкIон фэе хъушт):**

мзэи 6-м — сомэ 150-рэ  
мзэи 5-м — сомэ 125-рэ  
мзэи 4-м — сомэ 100  
мзэи 3-м — сомэ 75-рэ  
мзэи 2-м — сомэ 50  
зы мазэм — сомэ 25-рэ



**Корпоративнэ шIыкIэкIэ шьукIатхэмэ, мзэи 6 уасэ къэ-шъутын фэе — сомэ 240-рэ. Экземпляр 15-м нахъ мы-макIэу кышъутхыкIын фэе, ар мафэ къэс, тхьамафэм 5, кышъуфацэжьиштых.**



## Шэныгыэ-практическэ конференциер



## Ишлушлагъэ лъэпкъым фэлэжьэшт

Апэрэ адыгэ еджэгъэ-гъэсагъэмэ ащыцъу, общественнэ-политическэ лофшлэклошуагъэу Сиху Сэфэрбий кызыхуагъэр жоныгуаклэм и 4-м ильэси 136-рэ хуагъэ.

Мыщ фэгъэхыгъэ лофтхыабзэу зэхашагъэм цыф луш гъэсагъэм илпъэуж зыфэдагъэм рыплъэжыгъэ, ипгашлэрэ ишлагъэрэ щатегушылагъэх, шлоу ылэжыгъэрэ клагъэтхыгъ, кыныбзэу ыцъчы-нэу хуагъэми игугъу щашыгъ. Темэ шхыалэу «Сефербий Сиху: портрет на фоне времени» зыфилорэр кызылуиэхуэ зигъо лофтхыабзэр гъэпсыгъагъэ.

Наунэ-практическэ конференциер С. Сихуым ыцлэкэ зэхэ-зышагъэр гуманитар ушэтынхэмкэ Адыгэ республикэ институтэу Т. Кларэщэм ыцлэ зыхыбэрэм тарихымкэ иотдел ары, ащ зэкэ институтым иотдел зэфэ-шхыафхэм ялофшлэхэр хэлэжыгъэх.

Конференциер пэублэ гушылэ фабэкэ кызылуиэхыгъ институтым ипашэу, философии шэныгъэхэмкэ докторэу Лылуужу Адам. Сиху Сэфэрбий Хьауцэ ыкьор цыф луш дэдэу, гъэсэныгъэ-шэныгъэ дэгъу зылэкэпъэу, илпэкъ паемэ, зышхыамы-сыжыштыгъэр, зыхэтэгъ уахтэм икыныгъо-хэм ямылптыгъэу, адыгэ лъэпкъыр шхыафит гъогум тецгъэ-ным мылпшыгъэу зэрэдэлэжыгъэр, ащ зэфэгъэ-шыпкъагъэу хэлгыгъэм адыгэ лъэпкъыр ылэкэ зэрагъэплагъэр ыкыи зэрэплагъэклогатгъэр А. Лылуужым кылуагъ, лым шушлэгъэ ин зэрилэр клигъэтхыгъ.

Сиху Сэфэрбий ехыллэгъэ кылотыкын гъэшлэгъонхэр кы-шыгъэх гуманитар ушэтынхэмкэ Адыгэ республикэ институтэу Т. Кларэщэм ыцлэ зыхыбэрэм

этнологиерэ лъэпкъ искусствэмрэ иотдел инаучнэ лофшлэу Бузэрэ Азэмак, филологие шэныгъэхэмкэ докторэу, бзэшлэныгъэлэжыгъэу Бырсыр Батырбий, тарих шэныгъэхэмкэ докторэу Пэнэшу Аскэр, мыхэм анэмкыхуэ конференциер хэлэжыгъэ шэныгъэлэжыгъэми. Ахэм ягушылэ анахь кыхэ-цыгъэр Сиху Сэфэрбий иадыгэ лъэпкъ шылэкэ-псэуклэ дэгъу илэным клэхопсэу, клэгулэу, гъэпсэф имылэу лофшхо зэрилэжыгъэр ары. Сихуым шэгъошу илагъ, пасэу арапыбзэр ыкыи ащ играмматикэ зафигъэ-нэлосэнэу хуагъэ, Мыекъопэ горскэ еджаплэм, Пшызэ клэлэ-егъэджэ семинарием ащеджэ, клэлэегъэджэ институтыр кылу-хыгъагъ. Адыгэ лъэпкъыр гъэ-сэныгъэм кыфэцгъээн зэрэфар-ер зехишлэу, апэрэ илпэс заулэм кьоджэ егъэджаплэхэм лоф ащишлагъ. Клэлэегъаджэу ыкыи пацэу Пэнэхэс, Шынджые, Тэхутэмкыуае адэтыгъэ училищхэм лоф ащишлагъ. Мы уахтэм Сихуым зы лъэпкъ еджэплэ хэушхыафыкыгъэ зэхэцгъээн зэрэфэе гупшысэр зыдилыгъэу, ащ фэдэ еджаплэм ипрограммэ ныдэлъфыбзэмкэ изэхэгъэуцон лоф дишлагъ. Адыгэ лъэпкъымкэ гъэсэныгъэм псым, жым фэдэу мэханэ зэрилэр кыгурылоу Сиху Сэфэрбий адыгабзэрэ быслымэн дин лофгыомрэклэ клэлэегъаджэхэр гъэхъазыры-гъэнхэм зэрилэжыгъэу хэлэжыгъагъ. Адыгабзэмкэ ыкыи ащклэ нэмык предмехэр зэрагъэшлэн амал ягъэгъотыгъэныр мыпсынклагъэми, хэклыплэхэм ренэу алъыху-щтыгъ. 1918-рэ ильэсым, революцием ыпалоу, С. Сихуымрэ И. Хыдзэллымрэ зэхэгъэуцогъэ-гъэ черкес хъарыфилыгъэу араб лъапсэр зилэр 1918-рэ ильэсым апэрэу кытырадзгъагъ. Джащ фэдэу Сихуым Клубэ Щэбан игъусэу 1924-рэ ильэсым

«Реджэнхэу тхып» хъарыфхэр зызэрагъэшлэрэ ужым тегъэ-псыхыгъэу кыдагъэкыгъагъ. Конференциер кышыгушыла-гъэхэм анахь клагъэтхыгъэр Сиху Сэфэрбий еж ышхыэкэ гъэсэныгъэм, шэныгъэм зызэрэ-лэщэрэм фэдэу, иадыгэ лъэпкъ шэныгъэ-гъэсэныгъэ ригъэгъо-тымэ зэрэшлоигъуагъэр ыкыи мы лъэныкъомкэ гъэзагъэу лофшхо зэрилэжыгъэр ары. А зэклэм яшлуагъэкэ 1930-рэ ильэсым ехьулэу Адыгеим мышлэныгъэр зэрэцагъэклогдыгъэр, Темыр Кавказым щыпсэурэ лъэпкъхэмкэ апэрэу зэлэпахырэ быракъ Плыжыыр 1931-рэ ильэсым кы-зэрэратыгъагъэр клагъэтхыгъ.

Сиху Сэфэрбий гъэсэныгъэм илофгыгъо готэу, тхэн-хэутын лофшлэнышхор зэрэзэшлуиэхыгъэр, апэрэу Кавказ заом итемэ зыфэзгъэзагъэу, ащ тхыамыкла-гоу кызыдихыгъэр зэхэзышлэ-пагъэу, зыгъэуныфгыгъэу зэрэ-щытыр, лъэпкъ тарихым, гъэ-сэныгъэм, егъэджэн-плуныгъэм яхылылэгъэ тхыгъэхэр кыдэкы-гъо зэфэшхыафхэм «Майкоп-ское эхо», «Кубанские ведомости» ыкыи Петербург кышы-дэкыштыгъэ «Мусульманская газета» кызызэрагыахыщтыгъэ-хэм ягуагъу кыашыгъ, мэханэ-шхо а зэклэм аратыгъ.

Сиху Сэфэрбий общественнэ-политическэ лофшлэшхуагъ. Адыгэ автоном хэкум изэхэ-щэн-гъэпсын Ш. Хъахуратэм готэу дэлэжыгъ. Партийнэу щымытыгъэми, Горскэ исполкомым илпэсныкьорэ ипэцагъ, Ш. Хъахуратэр РКП(б)-м итхы-матэу агъэнэфэккэ. Сиху Сэфэрбий Адыгэ хэкумкэ лъэпкъ гъэсэ-ныгъэм иотдел ипашэуи кы-зыкылыгъ. Къуаджэу Хъакурынхъаблэ шышхыгъэу 1917-рэ ильэ-сым шыклогъэ Пшызэ кыушхы-члэсхэм язэфэс изэхэцаклохэм ащыщыгъ, ау мы лофыр зэрэ-гуагъэхэу клашынэу хуагъэп.



С. Сиху Сэфэрбий Горскэ исполкомыр 1920 – 1921-рэ ильэсхэм зэхэ-щэгъэным хэлэжыгъэхэм ащыщ. Къуаджэу Хъакурынхъаблэ 1922-рэ ильэсым шыклогъэ Со-ветхэм язэфэс Адыгэ (Черкес-скэ) автоном хэкумкэ тхыамэ-тагъор щызэрихыгъ, ащ Сиху Сэфэрбий Х-рэ Всероссийскэ зэфэсэу Советхэм афызэхачэрэм илы-клоу щыхадзыгъагъ. Адыгэ авто-ном хэкоу зэхэщэгъэ кьодыем-кэ анахь мэханэ зилэ культурэ лофгыохэмкэ, гъэсэныгъэмкэ, этнографиемкэ гъэзагъэу Сиху Сэфэрбий лофшхо 1929-рэ ильэсым нэс ылэжыгъ. 1930-рэ ильэсым лоныгъо мазэм, Абхъаз кьэралыгъо музеем инаучнэ лофшлэу Сихуым шылажыгъэ-щтыгъ С. Сиху Сэфэрбий агъэтлыс-гы. Хьапс тыралхыи, лажэ горэ имылагъэ-ми, «ихыакъ» зытыригъэкыжыгъэу Беломорканалым ишлын хэлэ-жыгъ, нэмык каналхэми — Волго-Донскоим, Москва ыцлэкэ щытым ыкыуачлэ ахылхыгъ. 1956-рэ ильэсым кьалэу Крас-нодар кыгыгъэзэжыгъ. Ышым ыкыу К. Сихуым ыналэ кытетэу унэу кыратыгъэм щыпсэугъ. Сэфэрбий мэкъуогъум и 11-м,

1960-рэ ильэсым аухыижыгъ. 1966-м ар лагъэ, икыуаджэу Джамбэчыне шагъэтлылжыгъыгъ. Гу зэлухыгъэ зафэу, лофым ыгъэ-гупсэфэу цылагъ, илпэкъ, цыф-хэр лъэшэу икласагъэх,

Научнэ-практическэ конференциер кырахылылэгъэ докладэу кьалотагъэхэр зэкэ зы сборник дэтхэу кызызэрадагъэкыжышты-хэр Пэнэшу Аскэр кылуагъ. Зигъо лофтхыабзэм хэлэжыгъ Сиху Сэфэрбий ышым ыкыу Сиху Евгений. Ащ «Черкесский букварь» зыфилоу (араб тхэкэ лъапсэр зилэу) С. Сихуымрэ И. Хыдзэллымрэ зэдатыгъэр, япллэнэрэу ыгъэхъазыри, Мые-кыуапэ кышыдыгъэкыжыгъыгъ. Ащклэ лэпылэгъу кыфэхуагъэхэ гуманитар ушэтынхэмкэ Адыгэ республикэ институтым илофш-лэхэм зэрафэразэр ыкыи конфе-ренциер зэрэфызэхачагъэм зэригъэрэзагъэр кылуагъ. Тхы-лыр лофтхыабзэм хэлэжыгъэ пэпч ыкыо, ыкыом ыкыожыгъ, клэлэеджэкло цыклоу Сиху Сэфэрбий ыцлэ зыфаусыгъэм кь-кыкылызэ аритыгъ, Тхэм насы-пышло еш.

**МАМЫРЫКЪО Нуриет.**

## Федеральнэ проектым ишлуагъэккэ

*Адыгэ кьэралыгъо университетым и Мыекъопэ кьэралыгъо гуманитар-техническэ колледж Уры-сыем шэныгъэхэмкэ ыкыи ащицгъэр гъэсэныгъэхэмкэ и Министерствэ зэхыцгъэ зэнэкьокъум цы-теклуагъэхэм ащыщ хуагъэ ыкыи федеральнэ проектэу «Профессионалитет» зыфилорэм хэхэрэ зекло лъэныкъом гъэсэныгъэ-кыдыгъэккыи кластер щызэхэцгъэным пэлуигъэхъанэу грантэу сомэ миллион 70-рэ кыратышты. Зеклоным хэцагъэхэр кластерым изэхэцгъэ кыхыагъэлэжышты.*

Федеральнэ проектэу «Профессионалитет» зы-филорэр лэпэлэсэныгъэ зыхэлэ кадрэхэм ягъэхъазы-рын дэлажэ, колледжхэм ачлэхэр лъэныкъо зэфэ-шхыафхэмкэ рагъаджэх. Гъэсэныгъэмрэ кыдыгъэ-кынымрэ проектым зэрэпых, шьолырыр зыщыклэрэ кадрэхэм ягъэхъазырын, ахэм лэпэлэсэныгъэшхо ахэлъыным ар фэлорышлэ.

Кластерэу «Адыгэ Республикэм зеклонымкэ и гъэсэныгъэ гупч» зыфилорэм кыдыхэлъытагъэу гъэсэныгъэ организации 5, джащ фэдэу бизнес цыклым ыкыи гурытым хэцгъэ хызмэтшлэпэ 14 зэхэщэшт. Адыгэ кьэралыгъо университетым и Мы-екъопэ кьэралыгъо гуманитар-техническэ колледж епхыгъэу гъэсэныгъэ площадкэхэр агъэпсышты, ахэм студентхэр ащырагъэджэщты.

Зеклоным илпэныкыуибгуклэ егъэджэнхэр рагъэ-

кыкыштыгъ: хыаклэщ комплексым игъэлорышлэу, хыаклэхэм яфэлэ-фашлэхэм ыкыи ягъэшхэн пылыштыр, инструктор-зешакъ, зекло зыцэщтыр, гъомылапхъэ-хэм, псы зэфэшхыафхэм, шхыныгъохэм ягъэхъазырын дэлэжыштыр, лэшу-лушу гъомылапхъэмэ ыкыи десерт-мэ яшлын фэгъэзэгъэщтыр, этно-шапхъэхэр ыгъэфедэ-зэ лэмэ-псымэхэр зышлыштыр, фитнес-инструкторы, псауныгъэм игъэпытэн пылыштыр.

Проектым игъэцэклэн кьэклогът илпэс еджэгъум Адыгэ кьэралыгъо университетым и Мыекъопэ кьэ-ралыгъо гуманитар-техническэ колледж щырагъэжэнэу агъэнагъ, нэбгырэ минитлум ехуэмэ зигугъу кьэтшы-гъэ сэнэхъатхэр арагъэгъотынэу рахъухъэ.

**ШЪУГУ КЪЭТЭГЪЭКЫЖЫ:**

Федеральнэ проектэу «Профессионалитет» зы-филорэр 2022-рэ ильэсым ищылэ мазэ атлупшыгъ, ар

Урысые Федерацием 2030-рэ ильэсым нэс социаль-нэ-экономикэ хэхъоныгъэ егъэшлыгъэным фэгъэхыгъ. Проектыр щылэ зыкылуагъэр сэнэхъат хэхыгъэхэу непэрэ уахтэм ящыклагъэхэм афитегъэпсыхыгъэ специалистхэр агъэхъазырынхэу, экономикэм шыкла-гъэу илэхэм ащыщхэр ащклэ дэгъэзыжыгъэнхэр ары.

2022-рэ ильэсыр пштэмэ, федеральнэ проектыр зэрагъэцаклэрэм ишлуагъэккэ гъэсэныгъэ кластер 71-рэ шьолыр 43-мэ ащызэхачагъ, ахэр экономикэм илпэныкыуи 9-мэ афэгъэзагъэх: атомнэ промышлен-ностым, мэшлокугъогу транспортым, металлургием, машинэшлыным, мэкъу-мэчым, промышленность псынклэм, транспортым, химическэ ыкыи фармацев-тическэ отраслым.

2023-рэ ильэсым джыри гъэсэныгъэ-производ-ственнэ кластер 70-рэ зэхэщэнэу агъэнафэ, ахэр шьолыр 40-мэ ащагъэцэккышты, лъэныкыуибгумэ афэгъэзэгъэщтыгъ: кьэбарлыгъэлэс технологиехэм, мээ промышленностым, радиоэлектроникэм, гъэсты-ныпхъэ-энергетическэ комплексым, электротехническэ промышленностым, нэмыккхэм.

**Адыгэ кьэралыгъо университетым и пресс-кыулыкыу**



# Бзэр лъэпкъым ыпс

Кыткэуэхэрэ ныбжьыкэхэм адыгабзэр зэрамышлэрэр, зэрэмыгу-  
щылэхэрэр лъэпкъым игумэкыгъо шхьалэхэм ащыц.



ахъци ащ пэлухэрэр маклэп,  
— **elo Мамый Мариет.**

2021-рэ илэсым жьоныгъо-  
клэ мазэм АР-м гэсэныгэмрэ  
шэныгэмрэклэ и Министерствэ  
сэнахьатхэм зыщагагъэхорэ  
Адыгэ республикэ институтыр  
игъусэу «Фонд сохранения и  
изучения родных языков наро-  
дов Российской Федерации»  
зыфилорэ зэнэкьокъум хэлажъ-  
хи, агъэхъаыргъэ проектум  
теклоныгъэр кыдахыгъ. Прое-  
ктым ишлуагъэклэ а 1 — 4-рэ  
классхэм апае тхылхэм ятхын  
пэлуагъэхъанэу сомэ миллиони  
4, я 5 — 9-рэ классхэмклэ мил-  
лиони 4 кыратыгъ. Непэрэ  
мафэм адыгабзэмклэ тхылхэр  
«Федеральный перечень учеб-  
ников» зыфилорэм хагъэхъагъх.

Тхылхэм ятхын дэлэжъагъх  
Адыгэ кээралыгъо университе-  
тым, сэнахьатхэм зыщагагъ-  
хорэ Адыгэ республикэ инсти-  
тутым, Адыгэ Гуманитар ушэ-  
тынхэмклэ Адыгэ республикэ  
институтым яшэныгъэлэжъхэр,  
АР-м гэсэныгэмрэ шэныгэм-  
рэклэ и Министерствэ илофы-  
шлэхэр ыкли кэлэегъэджэ пэ-  
рытхэр. Ахэм ащыщых шэны-  
гъэлэжъхэу Хьамырзэкъо Ну-  
риет, Унэрэкъо Рай, Хьаклэмзыз  
Мирэ, Анцокъо Сурэт, Апыщ  
Фатимэ, Блыпэшъо Мирэ, Клэ-  
сэбэжъ Нэфсэт, Шэуджэн Тэ-  
марэ, Шхьэлэхъо Дарико,  
Жаклэмько Заримэ, Ахьмэт  
Джупьэтэ, Шхьэлэхъо Сусанэ,  
Мурад Гошлэплэ, Хьокло Светэ,  
тигушылэгъоу Мамый Мариет,  
кэлэегъэджэ лэпласэхэу Шумэн  
Замирэ, Темзэкъо Маринэ, Мэ-  
ртыкъо Тэмарэ.

— **Джы пшэрылпыхоу тилэр**  
**адыгэ литературэмклэ титхылъ-**  
**хэр федеральнэ списокэм хэд-**  
**гъэхъанхэр ары, — elo Мари-**  
**ет.** — Джащ фэдэу гъэхъагъэу  
тилэхэм ащыц адыгабзэр зы-  
щызэрагъэшлэщт Пилотнэ еджа-  
плэхэр ыкли кэлэцлыкълу ы-  
гыплэхэр тилэ зэрэхъугъэхэр.

2020-рэ илэсым кыщегъэжъа-  
гъэу хэушхъафыкыгъэу гурыт  
еджэпиплымэ адыгабзэр ны-  
дэльфыбзэу ащызэрагъашлэ.  
Адыгэ республикэ гимнази-  
ем, Мыекъопэ гурыт еджаплэхэу  
N 2-м, N 7-м ыкли гимназиу  
N 5-м пилотнэ еджэплэ статус  
ялэ хъугъэ.

Зэрагъэунэфыгъэмклэ, 2022  
— 2023-рэ илэс еджэгъум  
республикэм ис кэлэеджэкло  
29368-мэ адыгабзэ зэрагъашлэ.  
Ар еджаглохэм япроцент 48,5-рэ  
мэху. Нэбгырэ 18396-мэ адыга-  
бзэр яныдэльфыбзэу зэрагъа-  
шлэ. Адыгабзэр языгъэхьырэ  
кэлэегъаджэхэр нэбгырэ 278-рэ  
мэху.

Къэлогъэн фае 2016-рэ илэ-  
сым кыщегъэжъагъэу я 9-рэ  
класс къэзыухьхэрэм адыга-  
бзэр ушэтынэу кызырэхъахьэр.  
2020 — 2021-рэ илэсым пан-  
демием ыпкэ кыкыклэ ушэтын-  
хэр атыгъэхэп. 2022-рэ илэсым  
адыгабзэр нэбгыри 193-мэ кы-  
хахыгъ, 2019-рэ илэсым егъэ-  
пшагъэмэ, нэбгырэ 20-клэ ар  
нахьыб.

Адыгэ Республикэм и Пышъ-  
хъэ иунашъоклэ зэхъагъэ бзэм  
икъэхъумэн ыкли изэгъэшлэн  
фитегъэпсыхъэгъэ Проектнэ  
офисым ишлуагъэклэ еджаплэ  
пэпчэ миллион зырыз афатлуп-  
щыгъ. А мылкъумклэ компью-  
терхэр, принтерхэр, ноутбук-  
хэр, проекторхэр, интерактивнэ  
доскэхэр, плазменнэ телеви-  
зорхэр зэрагъэгъотыгъэх, джащ  
фэдэу бзэм изэгъэшлэнклэ шло-  
гъэшхо къэзытырэ лингафоннэ  
кабинетхэр агъэпсыгъэх, каби-  
нетхэм япчэхэм урысыбзэклэ  
ыкли адыгабзэклэ тхыгъэхэр  
апалагъэх.

— **Кэлэеджаклохэм бзэр нахъ**  
**куоу, шхъафитэу алулыныр,**  
**рыгушылэнхэр ары пшэрылп**  
**шхъалэу зыфэдгъэуцужьырэр.**  
**Кэлэцлыкълу ыгыплэхэри Пи-**  
**лотнэ проектым хэдгъэхъагъэх,**  
**сыда плэмэ кэлэцлыкълум бзэр**

нахьыжъэу луплхъэ къэс на-  
хьышлу. 2020-рэ илэсым кы-  
щегъэжъагъэу республикэмклэ  
кэлэцлыкълу ыгыплэ пшылкълу-  
мэ адыгабзэр нахъ куоу ащы-  
зэрагъэшлэнэу дгъэнэфагъэ.  
Ахэр къалэу Мыекъуапэ, Адыгэ-  
къалэ, Кошхъэблэ, Красногвар-  
дейскэ, Теуцожь, Тэхьутэмы-  
кьое ыкли Шэуджэн районхэм  
адэтых. Сабыим кэлэцлыкълу  
ыгыплэм кызырэхъахъэу  
«шъуипчэдыжъ шу» зыфилорэ  
гушылэмклэ къебгъэжъэнышъ,  
пчыхэм нэс адыгабзэклэ удэ-  
гушылэн фае. Ны-тыхэри мы  
лофыгъомклэ кыткъоуцохэу,  
якэлэцлыкълухэм унэм адыга-  
бзэклэ ащыдэгущылэхэ зыхъу-  
клэ гумэкыгъор дэгъэзыжъы-  
гъэ хъунэу сэлъытэ, — **elo ти-**  
**гушылэгъу.**

Адыгабзэмрэ адыгэ тхы-  
бзэмрэ я Мафэ ехъулэу АР-м  
гэсэныгэмрэ шэныгэмрэк-  
клэ и Министерствэ иунашъо-  
клэ гэсэныгъэм иучреждение-  
хэм зэклэми лфотхъэбзэ зэфэ-  
шхъафхэр ащызэхъахъ. Гъэтхэ-  
пэ мазэм сочинениехэм, усэхэм  
ятхынклэ зэнэкьокъухэр, дебат  
зэнэкьокъухэр (гушылэ зэпеоклэ  
тызаджэрэр), нэмыклэхэри зэхъ-  
ахъ. Кэлэеджаклохэм интерне-  
тыр бэрэ зэрагъэфедэрэр кы-  
далытэзэ адыгабзэмклэ зэнэ-  
кьокъухэр социальнэ хытыухэм  
ащызэхъахъ.

— **Яклалэхэм абзэ зэрагъэ-**  
**шлэн зэрэфаер ны-тыхэм агу-**  
**рыдгъэлон фае.** Адыгабзэм  
изэгъэшлэн республикэм и Пы-  
шъхъэу Къумпыл Мурат, Адыге-  
им иминистрэхэм я Кабинет и  
Тхьаматэу Клэрэщэ Анзаур,  
АР-м гэсэныгэмрэ шэныгэм-  
рэклэ и Министерствэ мэхъа-  
нэхшо раты. Ар анахъ пшэ-  
рылпыхоу тилэхэм ащыц, сыда  
плэмэ, лъэпкъым ылапсэр ыбз.  
Амалэу шылэмклэ ащ тыдэлажъэ,  
— **кылуагъ кэуухым Мамый**  
**Мариет.**

**ДЕЛЭКЪО Анет.**

Къалэм щыпсэхуэрэр хэгъэ-  
кли, тикъуаджэхэми адыгабзэклэ  
ащыгушылэрэ сабыихэр мафэ  
къэс нахъ маклэ мэху. Мы гу-  
мэкыгъор кызыщегъэжъэрэр уна-  
гъор, тызыщыпсэхуэрэ лъэхъаныр  
ары. Сабыим иакъыл къэклонэу  
зыригъажъэклэ, мультфильмэхэм  
рагъэпллынэу, агъэлэсэным пае  
телефоныр ратэу рагъажъэ.  
Ыпэклэ сабыим ытхьакълумэ иты-  
гъэр янэ-ятэхэм, янэжъ-ятэжъ-  
хэм ягушыл, телевизорыр мафэм  
хамыгъанэуи хъуштыгъ. Щагум  
зэлэгъу кэлэцлыкълухэр дэтхэу,  
зэрэгъэгушылэхэу, зэрэгъэчэф-  
хэу джэгущытыгъэх. Джы тыдэ  
зыбгъэзагъэми, ини, цыкълуи  
гаджетхэр алыгых. Ныдэльфы-  
бзэр мыклодыжъыным, зыкье-  
гъэлэтыжъыгъэным апае рес-  
публикэм маклэп шашлэрэр.  
Зэшлуахырэ лфыгъохэм тащи-  
гъэгъозагъ АР-м гэсэныгэмрэ  
шэныгэмрэклэ и Министерствэ  
испециалист-экспертэу Мамый  
Мариет.

— **Бзэр къэухъумэгъэным**  
**епхыгъэ лфыгъоу республикэм**  
**щызэшлуахырэ бэ, ау ыпэ-**  
**рапшлэу нэбгырэ пэпчэ ыбзэ**  
**шу ыпэгъун, зэрэадыгэм ры-**  
**гушхон фае.** Мы аужырэ илэс-  
хэм федеральнэ гэсэныгъэ  
шапхъэм кыдыхэлъытагъэу  
шюклэ имылэу кэлэеджаклохэм  
ныдэльфыбзэр зэрагъэшлэнэу  
щыт. Адыгэбзэ закъор арэп ащ  
хахьэрэр, сыд фэдэ ныдэльфы-  
бзи, урысыбзэри зэрахэтэу,  
кыхеубытэ. Адыгабзэм изэгъэ-  
шлэнклэ, икъэхъумэнклэ гъэ-  
хъэгъэшлэхэр тшыгъэу сэлъытэ,  
сыда плэмэ, адыгабзэр ны-  
дэльфыбзэу зэгъэшлэгъэнымклэ  
программэу щылэр зэклэ 2020-

рэ илэсым федеральнэ реест-  
рэм хагъэхъагъэх. Адыгабзэм-  
кли, адыгэ литературэмкли а  
1-рэ классым кыщегъэжъагъэу  
я 11-м нэсэу программэхэр  
щылэх. Ахэм ялпытгъэу тхылъ-  
хэм якъыдэгъэкълэи лф дэтэшлэ,  
ар псынклэп, сыда плэмэ, зы  
классым пае зы тхылъэп бгъэ-  
хъаызырын фаер, комплекс псау  
мэху: тхылъыр, электроннэ  
тхылъыр, кэлэегъаджэм пае  
методическэ лэпылэгъур. Лите-  
ратурэр пштэмэ, мыщ джыри  
хрестоматиер кыыхъо. Ублэлэ  
классхэм апае прописхэр, лф  
зэрашлэрэ тетрадьхэр бгъэлсын-  
хэ фае. Зы тхылъым ычылпэклэ  
тхылъиц — тфы авторхэм атхы-  
нэу къеклы. Клуачли, уахъти,





## Самбо

# Тиспортсменхэм ягъэхъагъэхэр

Самбэмклэ Къыблэ федеральнэ шьольырым ипервенствэ жьоныгуаклэм и 17 — 19-м Ермэлхьаблэ щыкыуагъ. Ильэс 12 — 14 зыныбж пшъашъэхэр ыкIи клалэхэр ащ хэлэжъагъэх. Адыгэ Республикэм испортсменхэм гъэхъэшлукхэр ашыгъэх.

Теклоныгъэр къыдахыгъ Заурый Карабашевым (тренерхэр Е. А. Демченкэр, Р. Н. Джарымэкъу), Султанэ Салбий (М. Х. Хыдзэл), Цыкыу Аскэр (А. Б. Хьабэху), Шъэумэн Якъуб (А. К. Нэгъуцу), Бэгъушъэ Алинэ (Р. Делэкъар).

Ящэнэрэ чыплэр къыдахыгъ Бэгъ Астемир (зыгъасэрэр А. А. Гьомлэшк), КIыкI Даур (А. Б. Хьабэху), Бжъэц Самир (М. Дэгужый), Нэхэе Артур (А. Р. Натлыжъ).

Урысыем ипервенствэ хэлэжъэнху тибэнаклэхэм фитыныгъэ къыдахыгъ. Ар мэкъуогъум ипэублэ къалэу Кстово щыкылошт.

\*\*\*

Урысые зэнэкьокъуху къалэу Саратов щыкыуагъэхэм ильэс 14 — 16 зыныбж клалэхэр ахэлэжъагъэх. Къэралыгъом ишьольыр зэфэшъафхэм къарыкыгъэ спортсмен 200-м ехумэ заушэтыгъ.

Адыгеим икомандэ хэтхэм ухъазырыныгъэ дэгъу къагъэлъэгъуагъ. Теклоныгъэр къыдыхыгъ Хьабэху Салбий (тренерыр Хьабэху Адам), ятлонэрэ чыплэр къыфагъэшъошагъ Апыщ Ислам (зыгъасэхэрэр



Делэкъо Адамрэ Шъэумэн Байзэтрэ), ящэнэрэ хуэгъэ Хьакъуй Эльдар (Гьомлэшк Алий), джаш фэдэу ятфэнэрэ чыплэр къыдыхыгъ КIыкI Долэт (Дэхужъ Хьызыр ыкIи Хьабэху Адам).

Спортсменхэм ыкIи ахэм ятренерхэм тафэгъушэ, тапэкли мыщ фэдэ гъэхъэшлукхэр ашынху афэтэлэ.

## Теннис цыкIур

# МедалитIу къахыыгъ



Теннис цыкIумклэ зэнэкьокъухэр къалэу Лэбапэ мы мафэхэм щыкыуагъэх. 2010-рэ ильэсым къэхъугъэхэр ыкIи ахэм анахыкIэхэр зыхэлэжъэгъэхэ Iофтхьабзэм нэбгыри 100 фэдиз зэрищэлэагъ.

Адыгеим икьэлэ шъхьалэ къагъэлъэгъуагъ спорт еджапIэу Джэнчэтэ Султан ыцIэ зыхьырым зыщызыгъасэхэрэм.

Зэнэкьокъухэм язэфэхьысыжьхэмклэ, Адыгеим щыщ Адам Матюшиным гъэхъэгъэшлукхэр ышIыгъэх, ар гьогъуи 8 атекIуагъ ыкIи ятлонэрэ чыплэр къыдыхыгъ. Артем Вариводини дэгъоу зыкыгъэлъэгъуагъ, ащ ящэнэрэ чыплэр къыфагъэшъошагъ.

— Мыекъуапэ зэнэкьокъухэм къащы-

зыгъэлъэгъогъэ клалэхэр ыкIи пшъашъэхэр теннисым зыпылхэр мээз заулэм щегъэжъагъэу ильэсым нэс. Мы турнирым ишIуагъэклэ ахэм акIуачIэ ауплъэкIун, опыт зэрагъэгъотын амал ялагъ. Анахь цыкIухэм якуп хахъэхэрэм джырэ уахътэм тагъэгъушэ, ахэм зэкIэ-лъыкIоу ятлонэрэ зэнэкьокъум хагъэ-унэфыкIырэ чыплэхэр къыщыдахыгъэх, — кыIуагъ спортсменхэм ятренерэу Бзаго Рустам.

# Иофтхьабзэм зыфегъэхъазыры

Я VII-рэ Урысые Иофтхьабзэу «Забе.РФ» зыфилорэм хэлэжъэнху Мыекъуапэ зегъэхъазыры. Ар мэкъуогъум и 4-м рагъэкIокIышт.

Мыекъуапэ физическэ культурэмклэ ыкIи спортымклэ и Комитет мы Иофтхьабзэм хэлэжъэнху чъэныр зыгу рыхьхэрэр зэкIэ регъэблагъэх. Ащ пае сайтэу «забе.рф» зыфилорэм зыщышъутхын, шъузщыпсэрэ къалэр ишъутхэн фае.

Гьогъуанэм икIыхъагъэ зэфэ-шъхьафышт: зы километр, км 5,

км 10, км 21,1-рэ. Маршрутыр республикэ стадионым ыкIи къэлэ гупчэ паркым апхырыкIышт.

ЗэхэщакIохэм зэрагъэнэфэгъэмклэ, спортсмен ныбжьыкIэхэм нахьыжъхэр ягъусэнхэ, ащ дакIоу ахэм затхын ыкIи Иофтхьабзэм зэрэхэлэжъэхэрэр къэзыушыхъа-тырэ билет алыгъын фае. Ащ ыпкIэ птын ищыкIагъэп.



Къатхэхэрэм яшIошIрэ редакцием иеплъыкIэхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкIышт.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр БЗЭШУ Асхьад.

## Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдзы- гъэкIырэр:

АР-м лъэпкэ Иофхэм-кIэ, Iэклиб къэралхэм ащыпсэрэ тилъэпкъэ-гъухэм адырIэ зэпкы-ныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет  
Адресыр:  
385000  
къ. Мыекъуапэ,  
ур. Крестьянскэр, 236

## Редакциер зидэщыIэр:

385000,  
къ. Мыекъуапэ,  
ур. Первомайскэр, 197.  
Телефонхэр:  
приемнэр:  
52-16-79

Редакцием авторхэм къаIихьэрэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэху зипчъагъэкIэ 5-м емыхъухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу щытэп. Мы шапхъэ-хэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожых. E-mail: [adygvoice@mail.ru](mailto:adygvoice@mail.ru)

## Зыщаушыхъатыгъэр:

УФ-м хэутын ИофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэоры-шIапI, зэраушыхъатыгъэ номерыр  
ПИ №ТУ23-00916

## Зыщыхаутырэр

ОАО-у  
«Полиграф-ЮГ»,  
385000,  
къ. Мыекъуапэ,  
ур. Пионерскэр,  
268

## ЗэкIэмкIи пчъагъэр

4246  
Индексхэр  
П 4326  
П 3816  
Зак. 847

Хэутыным  
узщыкIэтхэнху  
щыт уахътэр  
Сыхъатыр  
18,00  
ЗыщыкIэтхэгъэхэ  
уахътэр  
Сыхъатыр 18,00

Редактор шъхьалэр  
Мэшлэкъо С. А.

Редактор шъхьалэм  
игуадзэр  
Тэу З. Дз.

ПшгъэдэкIыжъ  
зыхьырэ  
секретары  
Тхьаркъошхо А. Н.